

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë- Ministarstvo Trgovine i Industrije- Ministry of Trade and Industry

Odsek za trgovinske sporazume / Departman trgovine

Koristi od SSP-a u sektoru poljoprivrede

(Studija slučaja)

Autor: Mirsad Simnica

5. april, 2016

Uvod

Poljoprivreda igra važnu ulogu u ekonomiji Kosova. Ona daje glavni doprinosilac u nacionalnom BDP-u, koji se procenjuje da je oko 11.9% BDP-a za 2014. godinu. Oko 60% stanovništva zemlje živi u ruralnim područjima i za njihovu egzistenciju zavise direktno ili indirektno od poljoprivrednog sektora. Poljoprivreda je najveći privatni poslodavac, što čini oko petinu ukupnog broja zaposlenih, iako uglavnom na neformalnoj osnovi. Oko 90 posto stanovništva ima svoju zemlju za gajenje i 55% poseduju sopstvenu stoku. Iznad ekonomskih faktora, davanje podrške Kosovu u poljoprivredi ima važnu socijalnu dimenziju, šireći se kao sigurnosna mreža za jedan veliki deo njenog stanovništva. (Izvor: ASK, MF, MTI).

Uprkos stabilnom rastu u sektoru od sticanja nezavisnosti, ukupan bilans trgovine poljoprivrednim proizvodima je uglavnom negativan. Uvoz poljoprivrednih proizvoda i dalje je relativno visok, čineći 10% od ukupnog uvoza. Od ovog iznosa, 30% čine hrana i prehrambeni proizvodi. Po glavi stanovnika, Kosovo je jedan od najvećih uvoznika hrane u Evropi. Ovo je uglavnom zbog činjenice da je poljoprivredni sektor uglavnom po prirodi polu-postojeći i suočava se sa različitim povezanim izazovima koji smanjuju konkurenciju i sprečavaju ovaj sektor u ispunjavanju svog proizvodnog potencijala. Kao važan sektor ekonomije na Kosovu, poljoprivreda je puna sistematskih i strukturalnih izazova koji će morati da se reše kako bi se koristili njeni potencijali za konkurentnost i rast (Izvor: ASK, MF, MTI). Na osnovu Strategije ekonomskog razvoja 2016-2021 (KP, Kosovo), trenutno, poljoprivreda se (još) karakteriše slabom ukupnom produktivnošću, uglavnom zbog sledećih tački:

- podela (fragmentacija) zemljišta sa prosekom od oko 2 hektara (često deljena u proseku na sedam manjih parcela, otežavajući i dalje nivo ekonomije);
- poljoprivredna zastarela tehnologija i nedostatak znanja/veština savremene poljoprivrede kod poljoprivrednika i prerađivača poljoprivrednih proizvoda;
- nedostatak diversifikacije poljoprivrednih proizvoda;
- nedostatak ulaganja u sistemima za navodnjavanje i nedostatak sistema učesničkog upravljanja navodnjavanja;

- ograničen pristup i naročito visoke cene kredita i kapitala za ulaganje, delimično odražavaju visoki stepen neformalnosti i nesposobnost za realizaciju vrednosti kolaterala (npr., zbog slabosti u imovinskim pravima koja se odnose na dostupnost i pouzdanost dokumenata posednika zemljišta i karata);
- objekte sa ograničenom izradom, uključujući nedostatak skladištenja, pakovanja i objekata prevoza;
- ograničena primena bezbednosnih standarda za hranu i higijenu;

Neophodne mere

Jedna neophodna i hitna mera za rešavanje ovih izazova je da se osigura da se planirana povećanja poljoprivrednih subvencija isključivo orijentišu na inicijativama za povećanje produktivnosti. Takođe, Kosovo na osnovu Strategije za poljoprivredu EU-a za 2020. godinu je planirala niz ciljeva za razvoj poljoprivrede, kao što su: proizvodnja zdrave hrane, održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim delovanjima, i uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih područja. Šeme podrške će direktno doprineti na:

- **Povećanje produktivnosti** – kroz primenu mera u okviru Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj, Vlada ima za cilj da doprinese povećanju produktivnosti, efikasnosti i efektivnosti, korišćenjem novih tehnologija i zamene starih. Povećaje kvaliteta i standarda bezbednosti kroz ulaganja u preradu poljoprivrednih proizvoda nakon stupanja na snagu SSP-a.
- **Preorijentacija postojećih politika** – kroz promovisanje novih kultura sa prioritetima i konkurentnim prednostima i organskom poljoprivredom;
- **Aktivnosti diversifikacije** – Razvoj seoskog turizma i drugih aktivnosti, pored prikupljanja i uzgoja lekovitog i aromatičnog bilja, i ne-drvnih šumskih proizvoda i njihovog plasmana na tržištu EU-a.
- **Transfer znanja i inovacija** u poljoprivredi, šumarstvu i u ruralnim područjima i jačanje kapaciteta javne administracije u sprovođenju programa ruralnog razvoja;

Budžetska izdvajanja za mere prvog stuba za 2016. godinu su 50%, od ukupnog budžeta za donacije i subvencije. Sprovođenje ovih mera je u skladu sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom, pošto u okviru EU-a, raspodela budžeta za direktna plaćanja je podeljen na 73% za direktna plaćanja i 27% za ostale aktivnosti. Sprovođenje aktivnosti predviđenih programom ekonomskih reformi za 2016. godinu, će imati direktan uticaj na rast poljoprivredne proizvodnje i

prerade, stvaranju novih radnih mesta i podržavanju postojećih. Takođe, ova mera će imati direktan uticaj na poboljšanje životnog standarda u ruralnim sredinama, kroz realizaciju ruralnih projekata diversifikacije i uključivanju lokalnih akcionih grupa. Sve u svemu, sprovođenje ovih mera će imati direktan uticaj na ekonomski razvoj zemlje stupanjem na snagu SSP-a.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između EU i Kosova, koji je potpisan prošle godine i sada je usvojen od strane Evropskog parlamenta (EP), očekuje se da će stupiti na snagu u junu ove godine.

Od sporazuma se zaključuje da carinske dažbine, u prvoj fazi, će biti potpuno ukidane za ukupno 2 hiljade i 564 prerađenih poljoprivrednih proizvoda, osim mesa, vina i proizvoda od šećera. Što se tiče industrijskih proizvoda, odnosno vozila i mašina, carinske dažbine će biti postepeno ukidane sledećih sedam godina, i biće oslobođene od carinskih tarifa na nula procenata tek nakon ovog vremenskog perioda.

SSP proizvodi dve vrste materijalnih i proceduralnih efekata. Kod materijalnih efekata se uvrstava carinski porez, koji za jedan deo robe će se eliminisati u potpunosti, za one robe koje nisu predviđene u aneksima, zbog toga što u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju su devet aneksa i pet protokola.

Sporazum SSP-a je podeljen u tri poglavlja: Industrijsko poglavlje (gde su uključena vozila i mašine), poljoprivredni proizvodi i ribarstvo kao jedna posebna oblast.

Ovaj sporazum omogućava da proizvodi Evropske Unije uđu na Kosovo sa nultom stopom carinskih dažbina ili sa postepenom taksom, koja će se smanjiti tokom godina, ali normalno da favorizuje i ekonomiju Kosova, jer omogućava i proizvođačima na Kosovu da izvoze svoje proizvode na velikom tržištu Evropske unije.

Poljoprivredni proizvodi, imaju progresivni stepen smanjenja carinskog poreza. Ovo je materijalni efekat na koji ima uticaj SSP. U prvoj godini, prema proračunima, očekuje se da će doći do smanjenja priliva carinskih taksi za 24 miliona evra. (Izvor: MF, DK).

Neki od poljoprivrednih proizvoda, kao što su krompir i mlečni proizvodi su takođe među poljoprivrednim proizvodima za koje će EU ukidati carinske dažbine od dana stupanja na snagu

SSP-a. Dok za proizvode junećeg mesa EU će fiksirati carinske dažbine koje se primenjuju za izvoz sa Kosova u EU na 20 odsto naknade.

Postoje 14 najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda za čiju proizvodnju imamo dovoljno kapaciteta, a to su: mleko, krompir, vino i neki drugi proizvodi. Ovi proizvodi u trenutku kada SSP bude stupio na snagu, osim vina, će imati nula procenta plaćanja carine na izvoz na tržištu EU-a. Dok, istovremeno će se primenjivati carinske tarife na uvoz ovih proizvoda u iznosu od 10 odsto. Svi ovi proizvodi su zaštićeni od uvoza, jer nije uopšte pregovarano o njima, dok što se tiče izvoza EU će smanjiti carinske dažbine na nula procenata za poljoprivredne proizvode, osim za proizvode mesa i vina, u trenutku kada SSP bude stupio na snagu.

Ovaj sporazum je jako važan korak u ekonomskim i trgovinskim aspektima. Ovo je asimetričan sporazum, što znači da će svi domaći proizvodi imati pun pristup tržištu EU, osim onih koji su pregovarani prema kvotama. Ali i sporazum prema kvotama ide u korist naših proizvoda.

Pristup proizvodima Evropske unije će biti liberalizovan u obliku prelaznog petogodišnjeg, sedmogodišnjeg i desetogodišnjeg perioda. U osnovi Kosovo je pregovaralo o proizvodima na ovaj način: za sve proizvode za koje Kosovo trenutno ima potencijala, koje proizvodi i za čiju proizvodnju ima srednjoročni potencijal, u nekom obliku su zaštićeni od uvoza iz EU u periodu od 5, 7 i 10 godina.

Poljoprivredni proizvodi - uvoz

- i) Kosovo, od stupanja na snagu SSP-a, će ukinuti carinske dažbine za 1,044 od 2,564 poljoprivrednih proizvoda iz EU-a. Dok su 164 poljoprivredna proizvoda iz EU već izuzeti od plaćanja carinskih dažbina Zakonom br. 04/L-163 o robi oslobođene od carinskih dažbina i robe sa nultom stopom carinskih dažbina.
- ii) 256 osetljivih poljoprivrednih proizvoda (180 poljoprivrednih i 76 prerađenih poljoprivrednih proizvoda) koji su važni za poljoprivrednike na Kosovu će biti zaštićeni za 7 godina (*voćni sokovi, kao što je sok od jabuke, mango, jagode, šljive, itd, džema i marmelade, krompira, brašna, mesa i živinskog mesa kao i sira*).

- iii) Carinska dažbina Kosova će se postepeno smanjivati u periodu od 5 godina za uvoz **kafe** i njenih proizvoda (**za ne-pečenu i bez-kofeinsku**) iz EU i **za 7 godina za vrste kafe sa kofeinom** (za pečenu i ne-pečenu).
- iv) 14 proizvoda nisu bili predmet pregovora i nisu uključeni u sporazumu, što znači da će Kosovske dažbine ostati iste (10%) za ove proizvode, (koji uglavnom obuhvataju proizvode *mleka i pavlake, kiselog mleka, krompira, jabuka, vina*).

Krompir (sirov), **mleko** (sa nekim mlečnim proizvodima kao što je krem i jogurt koji ne sadrže dodatni šećer ili voće), i **vino od drožđa** nisu uključena u sporazumu zbog značaja koji imaju za domaće proizvođače. Dakle, carinska dažbina od 10% će ostati na snazi za ove proizvode. (za druge vrste i pod-proizvode ovih proizvoda, dažbine će biti postepeno ukidane u roku od 5 do 7 godina).

- v) 12 vrlo važnih proizvoda za poljoprivrednu proizvodnju na Kosovu (8 poljoprivrednih proizvoda i 4 prerađenih poljoprivrednih proizvoda) će biti zaštićeni 10 godina (*mlečni proizvodi, voće i povrće, voda, pivo i proizvodi od pšenice*).
- vi) Kosovo će ukinuti carinske dažbine na 487 ribljih proizvoda stupanjem na snagu sporazuma. Za 1 riblji proizvod carinska dažbina će biti postepeno ukinuta za 5 godina (makarel), za jedan riblji proizvod (određeni proizvodi **pastrmke**) **dažbina će se postepeno ukinuta za 7 godina**

Izvoz u EU

- vii) Carinske dažbine će biti potpuno ukidane (od stupanja na snagu) **za poljoprivredne proizvode** (ukupno su 2,564 poljoprivrednih proizvoda, prerađenih poljoprivrednih i ribljih proizvoda), **osim mesa, vina i proizvoda od šećera**.
- viii) EU ukida carinske dažbine od stupanja na snagu sporazuma **za sve mesne proizvode** (svežeg i smrznutog) osim junećeg mesa ('baby beef'). Za životinjske proizvode iz Poglavlja 7 i 8 Kombinovane nomenklature (različiti kožni proizvodi), gde se primenjuje carinska dažbina 'ad valorem' (20%) i specifična carinska dažbina (20%), eliminacija uključuje samo 'ad valorem' dažbinu.

- ix) Za proizvode **junećeg mesa** (baby beef), EU će fiksirati carinsku dažbinu koja se primenjuje za izvoz sa Kosova u EU na 20% ‘ad valorem’ dažbine i 20% specifične dažbine (preferencijalna dažbina) u okviru godišnje kvote od 475 tona (izražene u telesnoj težini)

- x) EU ukida carinske dažbine za vrste **kafe** sa kofeinom od stupanja na snagu sporazuma

- xi) **Krompir i mleko** ulaze među poljoprivredne proizvode za koje EU ukida carinske dažbine od dana stupanja na snagu SSP-a.

- xii) Izvoz u EU **vina** od svežeg grožđa i ‘**penušavog vina**’ se oslobađa od carinskih dažbina do iznosa koji su utvrđeni kvotama. Za vino od grožđa kvota je 40,000 hektolitara, a za ‘penušavo vino’ kvota je 10,000 hektolitara.¹

- xiii) **Pastrmka i šaran:** Primenjuju se kvote. Carinske dažbine u EU ne odnose se na zapreminu od 15 tona godišnje za pastrmke. Kvota za šarana je 20 tona godišnje. Nakon tog iznosa, primenjuju se carinske dažbine EU.

Postepeno smanjenje podrazumeva:

Postepeno smanjenje za 5 godina

Stupanje na snagu Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5
80 % od osnovne dažbine	60 %	40 %	20 %	Dažbina se ukida

¹ Uvoz se realizuje pod uslovom da se predstavi potvrda i prateća dokumentacija koje će izdavati zvanični organ koji je priznat od obe strane, koji će biti stavljen na spisku koji je zajednički sastavlja od obe strane.

Postepeno smanjenje dažbine za 7 godina

Stupanje na snagu Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Godina 6	Godina 7
90 % od osnovne dažbine	80 %	70 %	50 %	30 %	10 %	Dažbina se ukida

Postepeno smanjenje dažbine za 10 godina

Stupanje na snagu Godina 1	God. 2	God. 3	God. 4	God. 5	God. 6	God. 7	God. 8	God. 9	God. 10
100 % od osnovne dažbine	100 % od osnovn e dažbine	100 % od osnov ne dažbin e	80 %	70 %	60 % €	50%	30%	10%	Dažbina se ukida

Napomena: 90% od osnovne dažbine znači od carinske dažbine Kosova od 31. decembra, 2013. godine. Ova dažbina na taj dan je bila 10%. Dakle, kad se kaže da će biti smanjena na 90%, to znači da će biti 9% i tako redom.